

Elżbieta Matyaszevska,

historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych. W latach 1985-1990 członkini ogólnopolskiego zespołu badawczego przy Instytucie Sztuki PAN w Warszawie, prowadzącego badania nad polskim życiem artystycznym drugiej połowy XIX

wieku, w ramach programu węzłowego *Polska kultura narodowa, jej percepcje i tendencje*. W 1991-1993 sekretarz naukowy zespołu przy Instytucie Sztuki PAN, przygotowującego katalog dzieł malarskich Jana Matejki w związku z rocznicami 150-lecia urodzin i 100-lecia śmierci artysty - dwutomowa publikacja, do której napisała też kilkadziesiąt haseł katalogowych, została wydana w 1993 roku pod tytułem *Matejko. Obrazy olejne. Katalog*. W latach 1992-2001 współpracowała z redakcjami lubelskich i warszawskich periodyków (m.in. „Przegląd Akademicki”, „Dziennik Wschodni”, „Akcent”, „Wnętrze Twojego Domu”, „Dobre Wnętrze”, „Zabytki-Heritage”), publikując relacje z wystaw sztuki dawnej i współczesnej, a także cykliczne teksty z zakresu historii ubioru, mody i rzemiosła artystycznego.

Elżbieta Matyaszevska od lat utrzymuje aktywny kontakt z Instytutem Historii Sztuki KUL, uczestnicząc w organizowanych sesjach naukowych oraz działalności kulturalno-naukowej na rzecz miasta Lublin. W roku 2008 koordynowała prace mające na celu zorganizowanie przy Instytucie Historii Sztuki KUL zajęć z historii sztuki

dla członków Uniwersytetu Trzeciego Wieku, z którym współpracuje jako wykładowca. Wykłada również dla członków UTW w Tomaszowie Lubelskim i Świdniku. Od roku 2011 prowadzi współpracę z Filharmonią Lubelską w ramach Akademii Muzyki i Plastyki (oferta skierowana do szkół ponadpodstawowych Lublina i regionu), przygotowując prezentacje z zakresu sztuk plastycznych, wpisujące się w określone tematy muzyczne. Ponadto, w ramach działalności dydaktycznej, prowadziła zajęcia obejmujące najważniejsze zjawiska z dziejów sztuki nowoczesnej i najnowszej, zarówno polskiej, jak i powszechnej w Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu, wykłady o sztukach pięknych dla członków Uniwersytetu Otwartego KUL, a także zajęcia specjalizacyjne na Studiach Podyplomowych przy Instytucie Historii Sztuki KUL. W ostatnich latach pracowała w Instytucie Leksykografii KUL na stanowisku adiunkta, prowadząc dział sztuki religijnej i redagując hasła z tego zakresu tematycznego do *Encyklopedii Katolickiej*. Od stycznia 2014 roku jest wiceprezesem lubelskiego Oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

Elżbieta Matyaszevska jest autorką książki *„Wierzę w cuda nie od dziś”. Religia w życiu i twórczości Jana Matejki* (Lublin 2007) oraz kilkadziesiąciu publikacji naukowych i popularnonaukowych w zakresie ikonografii chrześcijańskiej i malarstwa polskiego, a także wielu haseł z dziedziny historii sztuki zamieszczonych w *Encyklopedii Katolickiej*.

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

Spotkanie z historykiem sztuki
dr Elżbietą Matyaszevską

Barok w Polsce czy polski barok?

Podró e w czasie, czyli odkrywanie sztuki

Zapraszamy

Podobnie jak w całej Europie, tak i w sztuce polskiej kolejnym, po renesansie i manieryzmie, stylem był barok. U progu XVII wieku na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów, w okresie panowania dynastii Wazów, ścierały się ze sobą dwa mocne prądy - coraz bardziej upozywany manieryzm i ugruntowujący się powoli nurt sztuki barokowej, która jednak na swoje pełne zwycięstwo musiała poczekać jeszcze kilkadziesiąt lat. Przyjmuje się, że barok w Polsce w pełni zaczął panować tuż po połowie wieku XVII, a jego obecność objęła historię Rzeczypospolitej od okresu jej świetności aż po czasy przedrozbiorowe. Ten złożony nurt dzielił się na trzy fazy, pokrywające się z czasem panowania poszczególnych władców – wczesny, tzw. barok Wazów, dojrzały, czyli okres panowania Jana III Sobieskiego oraz barok późny lub schyłkowy, inaczej zwany saskim, przechodzący w drugiej połowie wieku XVIII w rokoko.

Zasadniczo polska sztuka barokowa wiąże się z okresem kontrreformacji i to właśnie jej założenia były najbardziej ją determinujące. Podobnie jak w innych częściach Europy, prekursorami nowego stylu byli artyści włoscy, zasadniczo wypełniający założenia Soboru Trydenckiego i wprowadzający je w swoich dziełach, zarówno architektonicznych, jak i malarskich. Pracowali głównie na zlecenie dworu królewskiego, a także możnych przedstawicieli rodzin magnackich. Początkowo głównymi beneficjentami owych fundacji byli jezuiti – to właśnie dla tego zakonu wzniesiono jedną z pierwszych świątyń barokowych w Polsce, czyli kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Krakowie (1597-1619), z fasadą powielającą rzymski pierwowzór jezuitckiego Il Gesu. Przy budowie krakowskiej świątyni zatrudnieni byli dwaj włoscy architekci – Giovanni Maria Bernardoni oraz Giovanni Trevano, autorzy wielu innych wczesnobarokowych budowli, np. w Nieświeżu, Lublinie, Kaliszu czy Krakowie. Na uwagę zasługuje też ówczesna działalność Macieja Trapoli, autora m.in. kościoła i klasztoru karmelitów w Nowym Wiśniczu (1618-1621).

Najwybitniejszym architektem tzw. dojrzałego baroku był Tylman z Gameren, preferujący w swych projektach plan cen-

tralny, widoczny np. w kościele Sakramentek w Warszawie (1688-1692). W początkach XVIII wieku barokowe wnętrza powoli zaczynają ulegać większej teatralizacji, a elementy dekoracyjne są coraz bardziej dynamiczne, po połowie wieku przechodząc w formy rokokowe. Takie efekty szczególnie widoczne są w architekturze Kresów Północno-Wschodnich, z kościołami Wilna na czele. Wznoszono tam budowle o smukłych proporcjach, z wysokimi wieżami i postrzępionymi fasadami. Wśród pracujących wówczas architektów warto wymienić Kacpra Bażankę, Andrea Pozzę, Jakuba Fontanę i Jana Krzysztofa Glaubitza.

Polska rzeźba barokowa w dużej mierze nie odbiegała od dokonania rzeźbiarzy włoskich. Tzw. berninizm, propagowany m.in. przez Giovanniego Francesca Rossiego i Giovanniego Batistę Gisleniego, był zjawiskiem dominującym głównie w rzeźbie nagrobkowej z połowy wieku XVII. Mistrzem berninowskiej gry świateł w trójwymiarowej formie był Balthazar Fontana, realizujący swe artystyczne wizje w stiuku. Wyjątkowe miejsce w rzeźbie późnobarokowej i rokokowej zajmują artyści lwowscy – Jan Jerzy Pinsel i Antoni Osiński, tworzący rzeźby o lekko kubizujących formach, ukazujących postaci w nienaturalnie powyginyanych pozycjach, z ostro drapowanymi szatami, w swej fakturze przypominającymi blachę.

Podobnie jak w innych dziedzinach artystycznych, polskie malarstwo barokowe czerpało inspiracje ze sztuki włoskiej, choć północne rejony Rzeczypospolitej znajdowały się raczej pod wpływem prądów niderlandzkich. Poza rozpowszechnionymi w całej Europie religijnymi malowidłami ściennymi, barokowi malarze chętnie tworzyli obrazy sztalugowe o tematyce historycznej oraz liczne portrety elit arystokratycznych i kościelnych.

Zjawiskiem typowo polskim i zupełnie wyjątkowym w skali europejskiej był sarmatyzm, prąd kulturowy w swoisty sposób łączący dokonania kulturowe Wschodu i Zachodu, przejawiający się zarówno w ideologii, jak i stylu życia oraz obyczajowości polskiej szlachty od końca XVI do połowy XVIII wieku. Plastiką wyrazem owej teorii był między innymi portret sarmacki i tak zwany portret trumienny.

Spotkanie z historykiem sztuki dr Elżbietą Matyaszką

Barok w Polsce czy polski barok?

Podró e w czasie, czyli odkrywanie sztuki

Spotkanie odbędzie się
we wtorek 4 listopada 2014 r. o godz. 18.00
w Galerii Sztuki Domu Kultury LSM
w Lublinie, ul. K. Wallenroda 4a, tel. 81 743 48 29
www.domkulturyism.pl
Wstęp wolny